

Nr 6.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om revision av lagen om rikets vapen m. m.

Uti en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 293, av herr *Håstad* hemställes, »att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om en revision av lagen om rikets vapen samt om utfärdande av bestämmelser angående bruket av riksvapnen inom statsverksamheten».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Sedan gammalt ha vapen använts såsom svenska rikssymboler. Riksvapnen fingo redan tidigt i huvudsak sitt nuvarande utseende. Först under detta århundrade ha emellertid lagbestämmelser införts om vapnen. Början gjordes med att i § 79 regeringsformen, efter beslut av 1900 och 1903 års riksdagar, intogs ett stadgande av innehåll att ingen förändring av rikets vapen eller flagga finge göras utan riksdagens samtycke. Närmare bestämmelser meddelades i lagen den 15 maj 1908 om rikets vapen, vilken alltjämt är gällande. I denna lags första paragraf förklaras rikets vapen vara två, stora vapnet och lilla vapnet. Stora riksvapnet beskrives i 2 §. Det består av en genom ett utböjt guldkors fyrdelad sköld med hjärtsköld. Dess utseende i övrigt bestämmes detaljerat. Det må användas med för- enklad utstyrsel. Lilla riksvapnet utgöres enligt 3 § av en blå sköld med tre kronor av guld, ställda två över den tredje. Även beträffande detta vapens utseende lämnas närmare föreskrifter. I 4 § straffbelägges offentligt bruk av vapen eller märke, som utgör efterbildning av riksvapnen men i väsentliga delar skilja sig från det efterbildade.

Vissa uppgifter beträffande riksvapnen tillkommer riksheraldikern. I en kungl. skrivelse den 14 augusti 1885 med tillägg till den för ämbetet den 11 mars 1813 utfärdade instruktionen föreskrives, att intet vapen må anbringas å offentliga byggnader, minnesvårdar, fanor, standar eller mynt utan efter riksheraldikerns hörande. I ett cirkulär den 26 september 1907 fästes förnyad uppmärksamhet på de i 1885 års skrivelse meddelade bestämmelserna. Ändringar i instruktionerna ha senare företagits genom en kunglig skrivelse den 6 maj 1921 samt kungl. brev den 20 mars 1936. Riksheraldikerns allmänna ämbetsåligganden angivas i instruktionen sålunda att han bl. a. skall vaka över att varje på svenska staten eller något dess organ hänsyftande heraldiskt emblem, som av statens verk, inrättningar, styrelser och kårer eller enskilda statstjänstemän allmänt brukas eller å för

allmänheten synlig eller tillgänglig plats anbringas, utförts i enlighet med heraldiska regler. Om riksheraldikerns anmaning att vidtaga rättelse i något fall icke efterkommes, åligger det riksheraldikern att härom göra anmälan till ecklesiastikdepartementet.

Beträffande lagbestämmelser i övrigt som ha betydelse i förevarande frågor må anmärkas följande.

I 4 § lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken förbjudes registrering av varumärke, om däri utan vederbörligt tillstånd intagits statsvapen, statsflagga eller annat statsblem. Vidare stadgar lagen den 23 mars 1934 om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar straff för den som i utövning av näringsverksamhet å varor, vilka han saluför eller eljest tillhandahåller eller å emballage utan vederbörligt tillstånd sätter märke som honom veterligen utgöres av eller innehåller statsvapen, statsflagga eller annat statsblem. Detsamma gäller om den som eljest utan vederbörligt tillstånd i handelsändamål brukar märke, vilket honom veterligen utgöres av eller innehåller statsvapen. Vad i lagen säges om vapen och andra officiella beteckningar skall också gälla i fråga om beteckningar, som med de omförmälda förete sådan likhet, att förväxling lätt kan äga rum.

Det må vidare erinras om att bestämmelserna i varumärkeslagen och lagen om skydd för vapen och vissa andra officiella beteckningar tillkommit för att möjliggöra Sveriges biträdande av den senast vid konferensen i Haag 1925 reviderade internationella Pariskonventionen den 20 mars 1883 för skydd av den industriella äganderätten. I konventionen stadgas skyldighet att hindra obehörig registrering och användning såsom varumärke av vissa officiella beteckningar i konventionsländerna, ävensom allt, som ur heraldisk synpunkt utgör efterbildning därav.

I motionen har framhållits, att vissa anmärkningar ur heraldisk synpunkt kunna riktas mot de ofullständiga och på sina ställen ej riktiga beskrivningarna av de båda riksvapnen i lagen om rikets vapen. Såvitt utskottet kunnat bedöma äro dessa erinringar befogade. En annan brist i de nuvarande bestämmelserna är enligt motionären, att användningen av stora och lilla vapnet icke blivit reglerad. Främst framhålles, att det icke är klart, huru statliga verk och myndigheter skola använda dessa vapen. Även enligt utskottets mening äro hithörande bestämmelser i behov av revision. Sålunda bör det klargöras icke blott, vilka myndigheter som äga använda riksvapnen, utan också, i vilka sammanhang de båda vapnen må begagnas. I samband härmed torde även de bestämmelser, som reglera myndigheternas användning av andra vapen och emblem, böra bliva föremål för översyn. Ett praktiskt behov härav föreligger otvivelaktigt. Vid en revision av lagstiftningen i ämnet uppkommer även frågan om reglering av enskildas rätt att använda riksvapnen. Detta spörsmål är för närvarande endast så tillvida reglerat, att det, såsom närmare framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen, i vissa fall är förbjudet att använda förvanskningar eller efter-

bildningar av vapnen. Vid den utredning i ämnet, som utskottet sålunda förordar, torde alltså även böra övervägas, huruvida ett vidsträcktare skydd för riksvapnen är erforderligt.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion II: 293 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en översyn av lagstiftningen angående rikets vapen samt om framläggande för riksdagen av förslag i ämnet.

Stockholm den 10 mars 1949.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Gottfrid Karlsson, Karl August Johanson, Herlitz, Mattsson, Björck, Lindén*, Hällgren*, Sandberg och Arrhén; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Swedberg, Spångberg, Olsson i Mora, Hansson i Skediga*, Gustafsson i Bogla*, Håstad, fru Svedberg, herrar Hedqvist och Löfroth.

* Ej närvarande vid justeringen.